

Rev

7606 Jn

Odpis.

Nr. 5627/D/1047/V20

Misja Rzeczypospolitej Polskiej
w Estonji.

Najściślej poufne.

Mission de la Republique
Polonaise en Estonie.

MACIERNE POWIĄZANIE WOJNY POLSKICH
ADJUTANT GENERALI
WARSZAWA

Rewel d. 9. stycznia 1920.

L: Dz. 7606 Jn, dwa 10/01/1921 r.

Do

Pana Ministra Spraw Zagranicznych
Warszawa.

Expedycja Polityczna Nr. 61.

W sprawie stosunku Łotwy do bolszewików.

Udało mi się zebrać szereg informacji, dotyczących stosunku rządu łotewskiego do bolszewików. Informacje te datują z przed dwóch miesięcy, jednakże nabierają one znaczenia aktualnego wobec dzisiejszego tajemniczego zachowania się Ulmanisa w sprawie stosunku Łotwy do Rosji sowieckiej.

W końcu października r.z., a w ięc przed moim przyjazdem do Rygi, kiedy Meierowicz szukał w Warszawie pomocy przeciwko Bermontowi, Ulmanis wysłał do Moskwy specjalną komisję pod flagą Czerwonego Krzyża złożoną z Buszewicza, / dzisiejszy prezydent miasta Lipawy, socjalrew. / Busza i Friedenberga / którzy dzisiaj są w Dorpacie w charakterze delegatów nieoficjalnych rządu łotewskiego /. Delegaci ci otrzymali polecenie następujące "nie zawierać pokoju z bolszewikami lecz dać poznać im życzenia łotyszów i wysadować grunt dla przyszłych rokowań pokojowych".

Żądania łotewskie były następujące: 1/uznanie republiki łotewskiej, 2/zwrot Dyneburga i całej Łatgalji, 3/ ustanowienie pasa neutralnego, 4/ gwarancja, że Rosja nie będzie się zajmowała wewnętrznymi sprawami Łotwy i 5/ zaprzestanie wszelkiej propagandy bolszewickiej na terytorjum Łotwy. W zamian za to Łotysze mieli przestać akcji wojennej przeciwko bolszewikom, a bolszewicy mieli dać im pomoc przeciwko Bermontowi, Łotwa wznowiłaby stosunki dyplomatyczne i ekonomiczne z bolszewikami i pozwoliłaby na tranzyt towarów do Rosji przez swoje porty i swoje koleje żelazne.

Zaraz na pierwszy dzień po przybyciu, delegaci łotewscy odbyli konferencję z Litwinowem, Cziczerinem i Karakanem, którzy przyjęli w zasadzie propozycję łotewską. Pertraktacje trwały dwa dni; na jednej z konferencji obecny był Lenin. Delegatom łotewskim przedstawi-

ARCHIVES
New York

PILSUDSKI
INSTITUTE
ARCHIVES
New York

152

no sprawozdanie o świetnym stanie armji bolszewickiej i o zakresie pracy przemysłowej na cele wojenne. Delegaci łotewscy wrócili pod silnym wpływem bolszewickim. Buszewicz złożył raport Ulmanisowi o konieczności jaknajszybszego zawarcia pokoju i wręczył mu własnoręczny list Lenina, w którym ten wskazywał niebezpieczeństwo dla Łotwy zwycięstw Judenicza, Denikina i Kołczaka. Ale anglicy, dowiedziawszy się o rokowaniach łotewsko bolszewickich, zażądali wyjaśnień od Ulmanisa, który zaprzeczył, jakoby Łotwa umawiała się z Rosją o pokój i oświadczył, że delegaci łotewscy zostali wysłani tylko dla wymiany zakładników.

Tymczasem sytuacja zmieniała się zasadniczo: Bermont został pobity Judenicz poniósł klęskę, i rząd łotewski postanowił nie prowadzić dalej pertraktacji. Rząd sowiecki polecił swojemu agentowi w Sztokholmie Sztrömowi udać się do Rygi dla osobistego zbadania przyczyny milczenia rządu Ulmanisa. Sztröm był w Rydze, gdzie ma duże stosunki i widać się z Buszewiczem i Mendersem. Sztröm otrzymał od nich zapewnienie, że dzisiejszy prezydent ministrów estońskich Toennisson jest zwolennikiem pokoju z bolszewikami, tak samo jak Poska, że wśród rządu łotewskiego nie brak zwolenników takiego pokoju i że gdyby można było skłonić do tego Litwinów, sprawa byłaby na dobrej drodze. Zresztą wszystko to zależy od przebiegu narad Litwinowa z O'Gradym w Kopenhadze. Sztröm zawiadomił o tem Cziczierina w Moskwie i Litwinowa w Kopenhadze.

Dodaje, że 5. stycznia Birk mówił mi wyraźnie, że łotysze prowadzą nieoficjalne pertraktacje z rządem bolszewickim co do zawarcia pokoju, tylko to, co oni, estończycy, zrobili otwarcie, tamci robią po cichu. Przypominam, że delegacja łotewska odbyła w swoim czasie konferencję z bolszewikami w Dorpacie w tajemnicy przed estończykami, że sekretarz tej delegacji Misse został schwytyany przez estończyków na gorącym uczynku wręczenia listu Joffemu i że Friedenberga gra pierwsze skrzypce w delegacji łotewskiej w Dorpacie.

5. stycznia wyjechała delegacja łotewska pod flagą Czerwonego Krzyża znowu do Moskwy, jakoby dla porozumienia się w sprawie wymiany jeńców. Być może że znowu chodzi tu o wznowienie dawnych pertraktacji. W tej chwili otrzymuję poufną wiadomość, że Friedenberg otrzymał wyraźną instrukcję rozpoczęcia z bolszewikami rokowań pokojowych, o czem podałem depezę szyfrową Nr.15.-

/-/ Bouffałk.

Zgodnie z oryginałem
22/1/1920
Kłofus